

12 Eylül İhtilali ve Din Politikaları

DOSYA

“12 Eylül İhtilâli” ve Din Politikaları

Mustafa TEKİN

Referanduma yaklaşık üç haftanın kaldığı bugünlerde çok farklı konulara referansları ile “evet” ve “hayır”ların yarıştığına şahit oluyorduk. Hükümet tarafından özellikle seçiminde önce çıkarılması konusunda ısrar edilen Anayasa değişikliğine Meclis’ten yeterli oy çıkarmasına binaen referanduma gidilirken, her zaman olduğu gibi oynanacak değişiklik paketinin muhteviyatı kimi zaman muğlaklanarak başka mecralara doğru kayabilmektedir. Aslında bu muhteviyat üzerinde durulduğu da pek söylenemez. Geniş halk kesimlerinin “iktidar” ve “muhalefet” üzerinden bir tercihe yöneldiği daha bir realite olarak durmaktadır. Aslı itibarıyla Türkiye’nin sorunlarını kuşatıcı olmayan bu Anayasa değişikliği paketinde öne çıkan dört önemli husus olduğunu görüyoruz. Bunlar; Anayasa Mahkemesi’nin, HSYK’nın yapılarının değiştirilmesi ve üye sayılarının artırılması, kadınlara pozitif ayrımcılık ve 12 Eylül’ün artık dokunulabilir hale gelmesi. İlk iki noktanın Türkiye’de süregiden yürütme-yasama gerilimini aşmada ne kadar işlevsel olacağına zaman gösterecektir. Kadınlara pozitif ayrımcılık konusu üzerinde çokça durulmasına rağmen, kanaatimce gelecekteki işleyişine

de bağlı olarak gündelik hayatta önemli sosyal değişimleri besleyebilir. Sonuncu olarak, 12 Eylül’ün dokunulabilir hale gelmesi ise sembolik fakat realitelerin yönsemlerini etkileyebilecek düzeyde bir nitelik taşımaktadır. Kaderin garip bir cilvesi olarak referandum tarihinin 12 Eylül gününe denk gelmesi (kim bilir belki de denk getirilmiştir!) sembolik boyutun kuvvetini tenkit eden bir unsur olarak okunabilir.

Anayasa değişikliği ve referandum süreci boyunca tartışmaların odağına yerleşen “darbe anayasasından kurtulmak” şeklindeki söylem, henüz Türkiye’de total olarak pratize edilmeye teğebbüs edilmiş gibi görünmüyor. İktidarlar genel olarak kendi önlerini açacak kapsamsız değişimlere daha istekli duruyorlar. Aslında Türkiye’de “darbe anayasasından kurtulup sivil bir anayasaya kavuşma” talepleri her kesim tarafından dile getiriliyor. Ancak kazanılan imtiyazların kaybedilmesi riski bu dile getirişi cylemsel kılamiyor.

Özelde 12 Eylül, genelde gerçeğe ve kurgulanan tüm darbelerin önemli bir boyutuyla modernleşme, batılılaşma teorisi ve pratiğinden bağımsız konuşulamaz. Batılılaşma aslında belirtmeye bile gerek yok. Modernleşme ve/veya batılılaşma tarihi ve süreci belli

bir yönelimi üstten bir hareket olarak yaymaya çalışırken ve bu arada imparatorluktan ulus devletine geçerken aslında birçok kavramın da yeniden tanımlandığını/tanımlanmaya çalışıldığını gördük. Modernleşme ve batılılaşma süreci en fazla da dinle ilişkileri bağlamındaki tartışmalarıyla günümüze kadar gelen ilginç bir seyir izler. Biz bu yazıda öncelikle 12 Eylül hareketi ile öncesi ve sonrasında dinle ilişkilerine kısa bir bakış açısı getirmeye çalışacağız.

Türkiye siyasal ve toplum tarihini darbelerden bağımsız olarak düşünmek ve ele almak pek mümkün değildir. Bu darbeler, Türkiye siyasal ve toplumsal hayatının yönelimleri, yol güzergahı, yapılış ve hatta yeni tavır alışlarında hem bir zihni arkaplan oluşturmak, hem de siyasal ve toplumsal salkıklar içinde yeni pratize oluş biçimlerini belirlemek bağlamında sürekli akılda tutulması gereken bir öğe olarak işlev görmüştür. Hele 27 Mayıs 1960 darbesi ve ardından uzun davalar ve akabinde Adnan Menderes başta olmak üzere üç sivil siyasetçinin idamı, ondan sonraki süreçte hem siyasetin vesayetçilikten kurtulup sivilleşmesi, hem bu sivilleşmenin hız ve içeriği, hem de sivil siyasetin sınırlarının belirlenmesinde önemli bir pay sahibidir. Bu darbenin 1970,